METSÄTALOUS

Pohjois-Suomessa metsät eivät kestä hirvituhoja samalla tavalla kuin Etelä-Suomessa. Hitaan kasvun vuoksi altistus kestää kauemmin. **HIRVITUHOTUTKIMUKSESTA VASTAAVA JUHO MATALA, METSÄNTUTKIMUSLAITOS**

VILLE-PETTERI MÄÄTTÄ

Jokaisesta laudasta määritetään kaikki viat. Hilkka Ollikainen (vas.) kirjaa, Erkki Piiroinen ja Veijo Salo mittaavat.

Koepuista sahattujen lautojen niput odottavat mittaamistaan Metlan Lapinjärven tutkimusasemalla. Pinon takana metsätalousinsinööri Markku Rantala.

Sahatavarassa pituussuunnassa haljennutta oksaa sanotaan lehtioksaksi. Se on pyöreää oksaa pahempi vika.

Hirvituhon vaikutus paljastuu rungon kätköstä

Metsäntutkimuslaitos selvittää, millaisiksi rungoiksi hirvituhoja jäljitellen 34 vuotta sitten vioitetut männyt ovat varttuneet.

LOVIISA, LAPINJÄRVI (MT)
Hommansby sågin sahalla Loviisan Skinnarbyssä on sahattu kummia: ohutta tuppilautaa oksaisista ja mutkaisista nuorehkoista männyistä.

Laudoista etsitään uutta tietoa hirvituhojen vaikutuksesta männyn laatuun.

Ne on sahattu puista, joita Metsäntutkimuslaitoksen professori **Yrjö Vuokila** antoi vioittaa 34 vuotta sitten.

Vuokilan perustamassa kokeessa 0,5–3-metrisiin taimikoihin leikattiin hirven syönnöstä jäljitteleviä vikoja.

Latvoja ja oksia katkaistiin eri korkeuksilta eri puolilla maata sijaitsevissa koemetsiköissä. Sen jälkeen metsiä hoidettiin muuten tavalliseen tapaan, mutta tutkimukselle kallisarvoiset, vioitetut puut säästettiin taimikonhoidossa.

Tutkijoiden nykypolvi saa kokea metsiköiden ensiharvennuksen ja kurkistaa runkojen sisälle.

Leikkaaminen vastaa kertasyöntiä

Laajamittaiset hirvituhot männyntaimikoissa alkoivat 1970-luvulla hirvikannan paisuessa koko maassa. Myös metsäntutkijat havahtuivat ongelmaan.

Vuokilan alkuperäinen ajatus oli jäljitellä hirven syönnöstä ja katsoa, miten taimet selviäisivät, kertoo Metlan nykyisestä hirvituhotutkimuksesta vastaava **Juho Matala**.

Monissa laudoissa taimen vioituskohdat erottuvat selvästi. Suuri oksa alentaa sahatavaran laatuluokkaa.

”Käsittelyt vastaavat hyvin hirven kertasyönnöstä.”

Todella pahoilla tuhoalueilla vuodesta toiseen jatkuva syönti pysäyttää taimikon kasvun. Selvästi pilalle menneen taimikon kehitystä ei olisi mielekästä tutkia.

Jo muutaman vuoden kuluttua vioituksesta taimista nähtiin, jatkavatko ne kasvuaan. Kasvun jatkumisesta huolimatta rungon sisään jää katkaisuista johtuvia vikoja.

Hirvituhojen teknis-taloudellisten vaikutuksen selvittämiseksi vioittunutta puuta on kasvatettava vuosikymmenet, sahattava runko auki ja mitattava sahatavaran laatu.

Kaukoviisaasti Vuokilan koetta päätettiin jatkaa.

Millaisesta viasta puu toipuu?

Ruotsissa on tutkittu aitojen hirvituhomäntyjen laatua. Puista ei kuitenkaan tiedetä, millainen niiden tuho on tarkalleen ollut taimena. Metlan tutkimuksesta voidaan saada selville, minkälainen syönnös missä kohtaa latvaa pilaa puun laadun - millaisista vioista puut toipuvat vielä tukiksi ja millaisista eivät.

Yksi avoin kysymys on, voidaanko ensiharvennusmännikön ulkoasusta päätellä puiden tukkikelpoisuutta, vai voiko runkojen sisään jäädä vakavia piileviä vikoja.

”Ennakko-odotus aikaisempien tutkimusten perusteella on, että ainakin pikkutukin kokoisista rungoista erottaa, mitkä ovat vioittuneita.”

Tutkijat arvioivat myös eri muuttujien, kuten kasvupaikan vaikutusta hirvituhoihin. Nykytiedon valossa otaksutaan, että männyn kasvu elpyy rehevillä mailla paremmin kuin köyhillä. Toisaalta selviäviin puihin jäävät viat lienevät rehevillä vakavampia kuin karuilla mailla. Sen voi nähdä esimerkiksi rehevillä mailla vioittuneiden puiden mutkaisuudesta.

Hirvituhoilla on maantieteellinenkin ulottuvuus. Viime vuosina hirvikantaa on vähennetty metsästämällä.

Metsätuhot ovat vähentyneet Etelä-Suomessa, mutta eivät pohjoisessa.

”Pohjois-Suomessa metsät eivät kestä hirvituhoja samalla tavalla kuin Etelä-Suomessa. Hitaan kasvun vuoksi altistus kestää kauemmin.”

Pohjois-Suomen metsien hirviherkkyyden vuoksi metsätalouden näkökulmasta siedettävä hirvikanta on alhaisempi kuin etelässä.

> Yksi avoin kysymys on, voidaanko ensiharvennusmännikön ulkoasusta päätellä puiden tukkikelpoisuutta, vai voiko runkojen sisään jäädä vakavia piileviä vikoja.

Kaikki viat kirjataan

Hirvitutkimuksesta kertyy valtavasti aineistoa. Kahdeksalta paikkakunnalta kaadetut puut on halkaistu ytimestä ja sahattu 16–17 millimetrin vahvuisiksi tuppilaudoiksi. Jokainen lauta laadutetaan tarkasti: oksien koot ja erilaiset viat merkitään joka metriltä muistiin, ydintä lähinnä olevista laudoista molemmilta lappeilta.

Laudat on sahattu tarkoituksella ohuiksi, jotta vikojen sijainti ja ulottuvuus saadaan tarkasti selville. Aineiston valmistuttua on mahdollista simuloida, minkälaista ”oikeaa” sahatavaraa rungoista olisi voitu saada.

Ensimmäiset analyysit valmistuvat syksyllä, mutta Maa- ja metsätalousministeriön sekä Metlan itse rahoittama tutkimushanke jatkuu vuoteen 2016. Hirvituhokokeiden edelleen jäljellä olevia koepuita on tarkoitus kasvattaa senkin jälkeen, tukkipuiksi asti.

HENRIK SCHÄFER

Puukauppa käynyt vilkkaasti koko alkuvuoden

Puukauppa on käynyt alkuvuoden vilkkaasti koko maassa. Pohjois-Suomessa yhtiöillä on vielä ostotarpeita, mutta eteläsä kesän korjuuseen tarkoitetut puut alkavat olla ostettuina.

”Puukauppa on käynyt koko alkuvuoden vilkkaana. Pohjois-Suomessa tammi-maaliskuun puukauppamäärät nousivat lähes kolmanneksella viimevuotisesta”, kertoo johtaja **Jukka Aula** Pohjois-Suomen metsänomistajien liitosta.

Lapissa myyntimäärät ovat kasvaneet lähes puolella, Kainuussa nousua on ollut viidennes ja Pohjois-Pohjanmaalla reilu neljännes.

Ostajien mielenkiinto kohdistuu nyt kesäkohteisiin. Kysyntää on kaikista puutavaralajeista.

”Poikkeuksena ovat energiapuu ja valmiit tukkierät. Lauha talvi vähensi energiapuun käyttöä. Tukin osalta valmiita tukkieriä on monilla sahoilla tilapäisesti liikaa talvihakkuista.”

Hankintamiehen ei siten kannata aloittaa tukkien tekoa tälle keväälle, ellei ostajaa ole jo tiedossa.

Suurta vaihtelua

Tutkimuspäällikkö **Erno Järvinen** MTK:sta muistuttaa, että puun kysynnän alueelliset erot ovat suuria. Etelä-Suomessa osa ostajista on jo saanut kesän puut kasaan. ”Toisaalta teollisuuden puun käyttö on kovaa. Puulle riittää siksi kysyntää myös syksyllä.”

Aulan mukaan metsänomistajien kannattaa laatia leimikkosuunnitelmia valmiiksi, vaikka itse myynti jäisi myöhempään. Puut voi myydä sitten, kun niille on aitoa kysyntää.

Jatkokin näyttää hyvältä. UPM, Metsä Group ja Stora Enso ovat kertoneet investointisuunnitelmista, jotka toteutuessaan nostavat kuitupuun käyttöä kotimaassa liki 6 miljoonalla kuutiometrillä. Merkittävin niistä on Metsä Groupin suunnitelma uuden biojalostamon rakentamisesta Äänekoskelle.

Suunta muuttuu

Uudet investoinnit kasvattavat sellukapasiteettia saman verran kuin Kemijärveltä ja muualta Suomesta suljetut tehtaat tuottivat.

Aulan mukaan investointipäätösten vaikutus tuntuu myös Pohjois-Suomessa. Kemiin ja Ouluun tulee junilla ja autokuljetuksena runsaasti kuitupuuta Kainuusta ja Keski-Pohjanmaalta. Näistä osa tulisi kääntymään Äänekoskelle ja Pietarsaareen.

Etelään suuntautuvaa puumäärä vastaava määrä on hankittava Lapista Koillismaalta ja Oulun ympäristöstä. Tehtaan välilliset vaikutukset ulottuisivat siten Lappiin asti.

”Kuitupuun lisähakkuut mahdollistavat myös sahauksen lisäyksen. Kuitupuun vajaakäyttö on rajoittanut myös tukkipuun hakkuita”, sanoo Aula.

JARMO PALOKALLIO

Kantohinnat yksityismetsissä 2009–2014

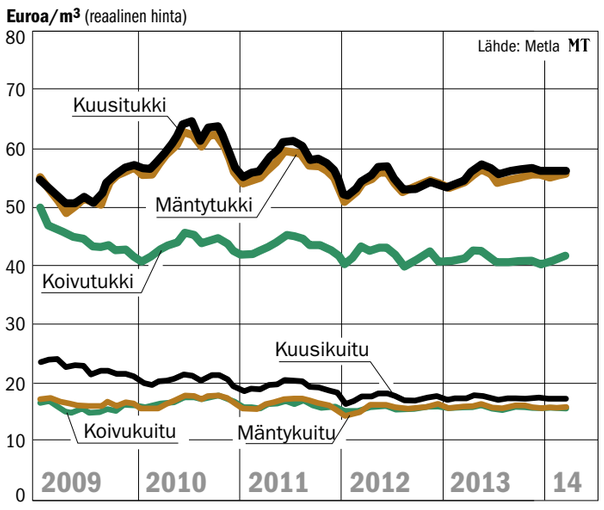

Puun hinnat 21.4.–18.5.2014

Lähde: Metsäntutkimuslaitos

Alue	Mäntytukki	Kuusitukki	Koivutukki	Mäntykuitu	Kuusikuitu	Koivukuitu
	Euroa/m³ (alv 0 %)					
Kantohinnat, päätehakkuut						
Etelä-Suomi	57,2 ↓	57,4 ↔	39,8 ↓	16,1 ↓	18,7 ↔	16,7 ↔
Keski-Suomi	58,7 ↔	57,8 ↔	42,2 ↓	17,4 ↔	19,0 ↔	17,9 ↑
Savo-Karjala	58,1 ↑	56,5 ↔	43,5 ↔	18,1 ↑	18,2 ↑	17,9 ↓
Kymi-Savo	58,4 ↔	57,2 ↔	44,7 ↔	17,3 ↑	18,5 ↔	17,3 ↔
Etelä-Pohjanmaa	57,3 ↔	56,1 ↑	-	18,1 ↓	18,5 ↔	18,0 ↑
Kainuu-Pohjanmaa	53,9 ↑	53,5 ↑	-	18,6 ↑	19,4 ↑	17,9 ↑
Lappi	48,4 ↑	48,1 ↓	-	18,1 ↑	16,7 ↓	16,9 ↓
Koko maa	**57,3 ↔**	**57,0 ↔**	**43,0 ↔**	**17,7 ↔**	**18,6 ↔**	**17,6 ↔**
Kantohinnat, harvennushakkuut paitsi ensiharvennukset						
Etelä-Suomi	50,9 ↑	49,1 ↔		13,7 ↓	15,1 ↓	14,3 ↓
Keski-Suomi	49,9 ↑	48,9 ↔	38,3	15,0 ↑	15,1 ↓	15,1 ↑
Savo-Karjala	48,7 ↓	47,0 ↔	37,7 ↔	15,5 ↑	14,8 ↑	14,6 ↑
Kymi-Savo	49,9 ↔	47,8 ↓	37,7 ↔	14,9 ↓	15,1 ↔	14,7 ↑
Etelä-Pohjanmaa	47,2 ↑	-	-	14,6 ↔	14,5 ↔	14,3 ↔
Kainuu-Pohjanmaa	45,0 ↓	45,1	-	13,8 ↔	-	12,2 ↓
Lappi	43,2 ↓	-	-	13,2 ↔	-	-
Koko maa	**48,8 ↔**	**48,0 ↔**	**37,9 ↔**	**14,7 ↑**	**15,0 ↔**	**14,3 ↑**
Hankintahinnat, kaikki hakkuut						
Etelä-Suomi	60,9 ↑	58,5 ↑	44,4 ↔	28,8 ↔	31,8 ↔	29,3 ↔
Keski-Suomi	57,5 ↔	56,6 ↓	45,7 ↔	29,4 ↔	28,8 ↓	30,0 ↔
Savo-Karjala	56,3 ↑	55,2 ↑	45,7 ↑	28,7 ↑	28,2 ↑	31,3 ↑
Kymi-Savo	56,6 ↓	55,5 ↓	47,2 ↔	29,3 ↔	29,8 ↔	31,3 ↑
Etelä-Pohjanmaa	54,9 ↔	53,5 ↓	-	29,0 ↓	28,6 ↓	29,1 ↓
Kainuu-Pohjanmaa	55,2 ↓	55,5 ↑	-	28,4 ↔	28,8 ↔	29,7 ↔
Lappi	55,0 ↓	-	-	28,9 ↑	-	30,3
Koko maa	**57,3 ↔**	**56,2 ↔**	**45,8 ↔**	**28,9 ↔**	**29,8 ↔**	**30,4 ↑**

Hintojen muutos jaksolta 24.2.–23.3.2014: ↑ = noussut ↓ = laskenut ↔ = pysynyt ennallaan (±1 %)

”Metsiä ei ole varaa jättää hyödyntämättä”

Suomella ei ole varaa jättää hyödyntämättä metsiään. Siksi metsien kasvukyvystä pitää huolehtia jatkossakin, toteaa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta mietinnössään hallituksen metsäpoliittisesta selonteosta 2050.

Eduskunta keskusteli valiokunnan mietinnöstä täysistunnossa tiistaina. Mietinnön esitellyt valiokunnan puheenjohtaja **Jari Leppä** (kesk.) kehui puukaupan käyneen hyvin.

”Metsämarkkinoiden toimivuutta ei saa vaarantaa poukkoilevalla politiikalla”, Leppä totesi.

Valiokunta painottaa mietinnössään, että metsien hyvä hoito pitää olla lähtökohta kaikkien toiminnalle.

”Meillä on liian paljon huonokuntoisia taimikoita ja rästiin jääneitä hakkuita”, Leppä sanoi.

Hallituksen politiikkaa Leppä arvosteli epäjohdonmukaiseksi selonteossa esitettyihin tavoitteisiin verrattuna muun muassa tiestön kunnon ja veropolitiikan osalta.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenen **Kari Rajamäen** (sd.) mielestä selonteossa on viilausta vaativia kohtia, muun muassa puun saatavuuden varmistamisessa ja kuljetusyhteyksissä.

”Meidän on pidettävä huolta sekä tieverkostosta että satama- ja rautatieyhteyksistä.”

Järkyttävänä Rajamäki piti sitä, että noin kolmannes Etelä-Suomen metsistä on hukassa hoidolta ja investoinneilta.

Vasemmistoliiton **Jari Myllykoski** puuttui myös hukattujen metsätilojen ongelmaan.

”Hoitamaton metsälö on kaikkein huonoin vaihtoehto”, Myllykoski sanoi.

Kokoomuksen maa- ja metsävaliokuntavastaava **Janne Sankelo** totesi, että kaupunkeihin siirtyvä metsänomistus on mahdollisuus ei uhka.

”Meidän on kuitenkin huolehdittava siitä, että erilaiset metsäpalvelut ovat helposti saatavilla myös kaupungeissa.”

Sankelo arvosteli keskustaa perusteettomasta väitteestä, että kokoomus olisi ollut ajamassa kehysriihessä metsätilamaksua metsänomistajille.

Vihreiden **Satu Haapanen** harmitteli, että Etelä-Suomen metsistä on suojeltu vain kaksi prosenttia.

Perussuomalaisten **Pirkko Mattila** huomautti, että koko maa huomioon ottaen Suomessa on suojeltu metsiä todella paljon verrattuna muuhun Eurooppaan.

JUHA KAIHLANEN